

מאורות השבת

שע"י המכון התורני המאיר ירושלים

עקב - תשפ"ב | גליון כד | עורך ראשי: הרב נעם יעקובי שליט"א

מכון התורני "המאיר" (ירושלים יפו 208 קומה 3) מציע שירותי הקלדה, הגה"ה, עריכה, עימוד ועיצוב ברמה מקצועית - לספרי קודש, חוברות, עלונים. לפרטים: 0504108058 (בין 9:00 ל-18:00) yoelf@asiatec.co.il

ניצול הזמן ❖ תגים באותיות התורה

א. פ

שיהיה גם מחילת החטא עלה שוב פעם שניה להר לארבעים יום ולילה, ועם כל זה שהסכנה היתה פחותה לא יכל מנהיג ישראל משה רבינו רעייא מהימנא אפילו לתת תנומה קלה לעיניו עד שנתבשר מפי הגבורה סלחתי.

ואגב שהזכנו ענין זה של קבלת התורה נביא פרפרת נאה מרבינו הגר"ח מבריסק זצוק"ל [שהשבוע כ"א אב הוא יום פטירתו] על הגמרא דמנחות דף כט ע"ב, שם כתוב: אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו רבונו של עולם מי מעכב על ידך, אמר לו אדם אחד יש וכו' ועקיבא בן יוסף שמו שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ תילין תילין של הלכות וכו'. אמר לפניו רבש"ע יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי, אמר לו שתוק כך עלתה במחשבה לפני. ולכאורה הלשון "מי מעכב על ידך" מחוסר הבנה.

ונראה דהרמב"ן מביא בשם ספר התגין דהנה שבימי עזרא העתיקו את כל התגין מהאבנים שכתב עליהן משה את התורה באר היטיב, ומאותן אבנים היו יודעין היאך לכתוב את התגין בספרי תורות. וקשה, דאמאי היו צריכים להעתיק מהאבנים הא היו כמה ספרי תורות מימי קדם, שבודאי היו להם ספרי תורה כשרות, ולמה לא העתיקו מהם. ונראה, דהנה בסנהדרין מבואר שעד עזרא היתה התורה כתובה בכתב ליבונאה,

ולילה לא אכל ולא שתה, אבל אולי לפחות ישן, כי מה שלא ישן בארבעים הראשונים היה כדי להספיק ללמוד מפיו של הקב"ה כמה שיותר, אבל לכאורה אין מזה הכרח גם לתפילה? ומאידך, וכי יתכן שבעודו בהר בעליה שניה מצא לו זמן לישון אם סוף סוף גם בעליה זו לא אכל ושתה.

וראיתי דבר עמוק מאד בספר "שפת אמת" שכותב: וצריך לומר שהיסורין שהיו לו [למשה רבינו ע"ה] מצערן של ישראל לא הניחו לו גם כן לישון, דכמו שלא ישן על ידי השמחה בקבלת התורה כך היה העצבון שלו ולא היה יכול לישון. רואים מכאן דרגה עצומה של מנהיג אמיתי של ישראל, גם לא הסכים כשאמר לו הקב"ה "הרף ממני ואשמידם ואעשה אותך לגוי גדול", גם נכנע להקב"ה בענין כניסתו לארץ ישראל כשהבין שבסופו של דבר זה לטובתם של בני ישראל, ואפילו לא נתן תנומה ולו קלה ביותר כשעלה להר להתפלל עליהם.

והדברים יותר חזקים ומעוררים על פי דברי הרמב"ן שכותב שמה שרבינו התפלל על בני ישראל שתי תפילות הנוגעות לחטא העגל, האחת מיד כשראה את העגל והמחולות, ואז היתה עיקר בקשתו של משה עוד כשהיה בתחתונים שלא ישמיד הקב"ה את עם ישראל ברגע מחמת הקצף הנורא שיצא עליהם, אבל עדיין לא היה בזה משום מחילת החטא, וכדי לפעול

בפרשה זו חוזר משה רבינו בפרטות על ענין חטא העגל, ומזכיר לבני ישראל שבעת עלותו להר לקחת לראשונה את לוחות הברית הוא ישב בהר ארבעים יום "לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי", והיינו משום שיקר כל רגע ורגע וכל שניה ושניה כדי ללמוד ישירות מהקב"ה. אמנם על זה שלא ישן לא מבואר בפסוק להדיא, אבל כן הוא במדרש שמות רבה פרשה מז אות ז, ומבואר שם במדרש: ביקש לישן, אמר אם אישן אני מפסיד שהרי לא אמר לי הקב"ה לעלות אלא לארבעים יום בלבד. והמשילו לזה משל למי שפתחו בפניו את אוצרות המלך לזמן קצוב הרי ודאי לא יעלה על דעתו לישן שלא להפסיד הון רב. והנה, לכאורה הרי היו ג' עליות של משה להר סיני, הראשונה כדי להוריד הלוחות, השניה כאשר ראה את העגל ושבר הלוחות עלה שוב לבקש רחמים מרובים על כלל ישראל, והיתה עליה שלישית להוריד לוחות שניות ולהודיע לעם ישראל שהקב"ה סלח להם וביכולתם לבנות משכן לדעת כמה ראשונים. והנה בעליה השניה כתוב בפרשה: "ואתנפל לפני ה' כראשונה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי על כל חטאתכם אשר חטאתם" וגו'. ומפורש ברש"י ובראשונים שפסוק זה מדבר על עליה שניה שהיתה כל כולה לתפילה עבור עם ישראל. ויש לדון, אמנם גם בעליה זו מפורש בפסוק שארבעים יום

התורה בכתב אשורית עם התגים ואנו נדרוש אותם. אמר לו הקב"ה אדם אחד עתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו והוא ידרוש אותם ולא אתה. אמר משה לפני רבונו של עולם יש לך אדם כזה ואתה נותן תורה על ידי? פירוש, תן מיד לרבי עקיבא את התורה גם בכתב אשורית עם התגים כדי שידרוש אותם. אמר לו הקב"ה שתוק כך עלתה במחשבה לפני שהתורה תינתן אשורית רק לעתיד בסוף כמה דורות ולא עכשיו.

דורש מהתגין אימתי הם היו ניתנין להידרש, היינו דוקא מעת שהעידו להם שהתורה תיכתב אשורית והיו צריכין לכתוב תגין, אבל קודם זה שהיתה התורה כתובה רק ליבונאה לא היו יכולין כלל לדרוש אותם. ובוזה יבואר הגמרא הנ"ל, כשעלה משה למרום מצאו להקב"ה שיושב וקושר תגין לאותיות, והיינו לאותיות אשוריות, ולוליא ניתנה התורה רק בכתב ליבונאה באמת היתה תורה בלא תגין, ואמר לו משה מי מעכב על ידך, פירוש מי מעכב אותך מליתנם, תן מיד את

ומעזרא ואילך היתה נבואה מהי שהתורה תכתב אשורית. ולפי זה אפשר שהדין מה שהאותיות צריכין תגין היינו דוקא בכתב אשורית אבל בכתב ליבונאה אין צריך תגין, ולפיכך בימיו שהיו צריכין לכתוב אשורית לא היו יכולים להעתיק התגין מהספרי תורות שהיו מקודם, שהרי כתובות בכתב ליבונאה ולא היה בהם תגין כלל, אבל מהאבנים של משה שהיו כתובים בשבעים לשון, והיינו באר היטיב כמבואר במדרש, ונמצא שכל הדרשות שהיה רבי עקיבא

זכרון לצדיקים

השבוע: כ"א אב (תשי"ז), יום פטירתו של כ"ק האדמו"ר רבי אהרן ב"ר יששכר דוב רוקח מבעלזא זי"ע א

אמר לו הרה"ק. שיש לו בקבלה מאביו [מרן מהרי"ד] עד הרה"ק מלובלין זי"ע שלא לומר כן, ונתן שני הסברים על כך: א. שהילד לא יהא שבור ורצוץ בעיני עצמו; ב. שלא לגרום קטרוג ח"ו. מני אז, כל פעם כשנכנס הלה אל הרה"ק קראו להילד "דער מתמיד", "וואס מאכט דער מתמיד". ואכן היה שינוי גדול לטובה אצל הילד. (עלים לתרופה תשס"ו)

מובא בשם ר' אהרון מבעלזא שאמר שיש לשמור על חוקי התנועה כמו עשרת הדיברות.

הלקח המתבקש מהדברים:

לפני שמחפשים סגולות להינצל מתאונות דרכים, יש לזכור כי הבורא הנהיג את עולמו על פי חוקי הטבע. **על כן, ראשית, על האדם לנהוג בזהירות, להקפיד על חוקי התנועה, להיות ערני לשגיאות של אחר, לעצור ולנוח מעט כאשר הוא חש עייפות בעת הנסיעה.**

ידוע קדושת הלשון שלו. תמיד לימד זכות על כל אחד, ואפילו על גוי לא רצה לדבר. כ"ק הרה"ק מסקווירא זצ"ל סיפר שפעם אחת יצאה גזירה רעה על היהודים בפולין, והחסידים שוחחו ביניהם וקללו את הרשע שגזר את הגזירה. הגה"צ מבילגורייא זצ"ל היה אז שם וקרא לרה"ק מסקווירא זצ"ל שיעמוד שם ויתבונן לראות מה שיאמר אחיו הק' כשישמע מהגזירה. ואכן הרה"ק עבר דרך שם, ושמע שיש חדשות מהגזירה שנגזרה, מיד נתלהב ואמר: "אזוין אזוין! מען וואלט געדארפט... מען וואלט געדארפט, א שטערנדיל אראפרייסען" [צריכים לתלוש ממנו כוכבי... כוונתו, כי המושלים היו הולכים עם שלשה כוכבי עיטור על הכתף]. וזה כבר היה נחשב לקללה. מעולם לא נתן לדבר על ילד שאינו רוצה ללמוד. פעם בא אליו אחד והזכיר לברכה את בנו שאינו רוצה ללמוד.

זכרון לצדיקים

השבוע: כ"ג אב (תשמ"ו), יום פטירתו של מרן רבי יעקב ישראל ב"ר חיים פּרַץ קנייבסקי, ה"קהילות יעקב", 'הסטייפלר' זצוק"ל

מדבריו: "גם אני אם לא הייתי מתעלם מטרדות העולם הזה - לא הייתי לומד כלום..."

לא הייתי לומד כלום, ודעו לכם כי תמיד היו לי טרדות ועניני צער, הפרנסה בדרך כלל תמיד בצמצום רב מאוד, ולפעמים בדקדוקי עניות, ומצב הבריאות לא תמיד בסדר, וצער גידול בנים בשפע רב, ועוד ענינים של צער ועגמת נפש, והשתדלתי להתעלם מהכל, שלא יטריד אותי, להתפלל להשם שיהיה לטובה, ולבטוח בה' שהכל לטובה. ורק על ידי זה הצלחתי ללמוד תורה בעזה"י. (פניני רבינו הקהילות יעקב)

מה מרגש היה, ומחייב לשמוע פעם כשרבנו זצוק"ל מדבר על לבו של אברך אחד, שכפי הנראה מרוב דאגות וטרדות בא לידי עצבות, ולא היה יכול להתמסר ללימודיו, ובא לשפוך את נפשו וצערו לפני רבנו זצוק"ל. ושמעתי את רבנו זצוק"ל אומר לו בלבביות, ובמאור פנים ובהתרגשות: **דעו לכם שכדי להצליח בלימוד צריכים להתעלם מהצרות והטרדות והדאגות של עולם הזה... גם אני, אם הייתי שם לב לכל הצרות של העולם הזה,**

זכרון לצדיקים

השבוע: כ"א אב (תרע"ח), יום פטירתו של מרן רבינו חיים הלוי ב"ר יוסף דוב סולובייצ'יק, הגר"ח מבריסק זצוק"ל

מאת חזקי ויזל

עמל התורה של רבינו הגר"ח

עוד סיפר רבי אריה לייב, כי בפעם אחרת כאשר הגיע אל ביתו של רבי חיים באחד מימי הקיץ לא מצא אותו בין חדרי הבית, ורק לאחר התבוננות ממושכת והסתכלות מעמיקה הצליח להבחין בפלג גופו העליון המבצבץ מפתחו של תנור הלבנים הגדול ששימש בימות החורף להסקה ולחימום.

כאשר הבחין בו, יצא רבי חיים מן התנור כשגופו ובגדיו שחורים מפיח, וכמתנצל הסביר לתלמידו כי הרהר בענין עמוק בסוגיא חמורה, וברצותו לצמצם את מחשבותיו, לא מצא מקום מתאים יותר מבטן התנור לעמוד על דקות הסברות, כשדעתו צלולה כדבעי, מבלי שיופרע בריכוזו.

תלמידו הגר"ר יחזקאל אברמסקי זצ"ל העיד, כי ראה את רבו רבי חיים בבית מדרש במינסק בעת המלחמה העולמית הראשונה, עומד במשך שש שעות רצופות על רגליו, כשידיו נתונות לו מאחוריו, וכל כולו שקוע בעומק עיונו. באותן שעות נכנסו ויצאו מאות אנשים באותו בית מדרש, אולם רבי חיים כאילו ומוטל היה אותה שעה בעולם מרוחק, ולא חש בהם כלל.

משנער משרעפיו בחלוף השעות ההן, נזעק כנבחה: "מה אלו הדברים שתלויים עליי? כשכוונתו לשתי ידי, שהיו נתונות כל אותן שעות מאחוריו והוא לא חש בהן...

אגב, בשלהי ימיו חש מרן הגר"ח כאבים בכל גופו. אבחנתו של רופא מפורסם בברלין שאליו הלך להוודע על פשר המכאובים הללו היתה, שמכיון שהוא רגיל לאמץ את מוחו במחשבה מייגעת במשך שעות, כשבעקבות כך מואץ מחזור הדם שבגופו, ויחד עם זאת יושב בתנוחה לא משוחררת לפרק זמן ניכר, לפיכך נחסמים כלי הדם בגוף וזהו מקורם של הכאבים.

(מתוך "הרב מבריסק א"י" מאת הרב ש. מלר)

מרן הגרי"ז זצ"ל סיפר כי אביו, רבי חיים, התבטא פעם: "איך האב אויסגעלערנט די וועלט וואס דאס איז יגיעת התורה" - לימדתי את העולם יגיעת התורה מהי].

עוד היה אומר, כי מי שלא ראה את הזיעה הניגרת ללא הפוגות מפניו של קדוש ישראל מרן הגר"ח מרוב מאמץ בעת עמלו בתורה, לא ראה יגיעה מימיו.

על מידת עמלו בתורה ושקידתו עליה של מרן הגר"ח זצוק"ל בכלל, וכושר ריכוזו המופלא והמפעים בפרט, מתהלכים סיפורי מופת מעוררי השתאות.

מסופר כי בתקופה בה הרביץ תורה ברבים בישיבה אשר בעיירה וולוז'ין נאלץ לא אחת להשעין את מצחו לזמן מה על אחד מעמודי האבן הצוננים שבהיכל הישיבה, כדי לצנן במקצת את ראשו הלוהט כולו ממאמץ כביר ונוראי לאחר שעות ארוכות של ריכוז מוח ומחשבותיו בנושא מסוים. כמו אותו מעשה בליל חורף סגרירי אחד, שבו עסק מרן הגר"ח זצ"ל כל הלילה בעיון נמרץ כדרכו, ועם עלות הבוקר נאלץ הצדיק להשעין את ראשו החם המעלה הבל בעקבות המאמץ העילאי, על בריח הדלת העשוי ברזל שהיה קפוא מקור.

והרי כמה עובדות נוספות בענין זה, כפרט המעיד על הכלל: כאשר רבי אריה לייב הכהן, בנו של מרן הגה"ק בעל ה"חפץ חיים" זצ"ל, בא פעם לביקור בבית רבו מרן הגר"ח זי"ע, הופתע לראות את כל דלתות הבית וחלונותיו פתוחים לרווחה, כשרוח פרצים חודרת דרכם בעוז ובעוצמה. למראה פניו התוהות לפשר הדבר הסביר רבי חיים, כי זמן מה קודם לכן היה שקוע ראשו ורובו במשך שעה ארוכה בסוגיא כלשהי, וכתוצאה מהריכוז המאומץ הגיע לידי ערפול חושים, עד כדי תחושה עזה של בחילה, ולפיכך מיהר לפתוח את כל פתחי הבית ולהשיב את נפשו באוויר צלול.

פעם אחת סחו לפניו על אודות אלמנה שבורה ורצוצה שמצוה לחזקה. החליט רבי חיים ללכת אל בית האלמנה כדי לעודדה בביקורו. הלך רבי חיים בליווי מישהו ממקורביו, ובהגיעו סמוך לדלת, אמר למלוהו: הכנס בבקשה הביתה

ואמור לה כי "הרב מבריסק" בא לבקר בביתה. (הר"ג סגל).
באמת אמרו: גאונותו של רבי חיים מבריסק מכסה על צדקותו, וצדקותו של החפץ חיים מכסה על גאונותו. (יהדות)
(מליצי ישר)

חידושי רבינו חיים הלוי

אמר פעם מישהו לפני רבינו הגרי"ז זצוק"ל על קטע אחד בספר הקדוש "חידושי רבינו חיים הלוי" שהוא דלא כאמור ב"חידושי החתם סופר" זיע"א.

נענה רבינו הגרי"ז ואמר, אם נכונים הדברים - כי אז מסתמא מחידושי החת"ס החדשים שנדפסו אחרי פטירת האבא, כי האבא הקפיד מאוד, שלא לומר איזו סברא או חידוש שלא יתאים עם החת"ס סופר! ונבדקו הדברים, ואכן התברר כי זה נדפס בחת"ס החדשים, שלא היו עדיין בדפוס בימי מרן הגר"ח זיע"א. (פניני רבינו הגרי"ז)

ואכלת ושבעת וברכת... ☪

מלוקט מתוך "ברכת המזון במחיצת החפץ חיים" וברכת המזון המבואר, ועוד

ברכת המזון מצות עשה דאורייתא

"מצות עשה לברך ברכת המזון אחר אכילת לחם, שנאמר (דברים ה, ט) "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך". ומן התורה אינו חייב לברך אלא אם כן שבע. ומדברי סופרים, אפילו אכל כזית לחם חייב לברך אחריו ברכת המזון. ולפני אכילה, מברך מקל וחומר, כשהוא שבע מברך, כשהוא רעב לא כל שכן. ונוהג בכל מקום ובכל זמן, בזכרים, ובנקבות, ספק אם הן חייבות מן התורה."

(ספר המצוות הקצרה)

הכוונה בברכת המזון

"... וכן כל דיני ברכות, ובפרט דיני ברכת המזון שהוא מצות עשה דאורייתא, וגם לכוון לצאת המצות עשה של ברכת המזון, וכמו דקי"ל בשו"ע (סי' סג סעי' ד) מצוות צריכות כוונה (וגם לכוון ליתן הודייה לה' על הארץ ועל המזון ועל ברית ותורה. ובעונותינו הרבים אנו אומרים "גודה לך" וכו' בלי כוונה כלל). וכן כל דיני ברכת הנהנין, בכמה פרטי דינים שמזדמנים לו לאדם בכל יום, אם לא ילמוד מצוי מאד שמחסר ברכה, ואמרו חז"ל (ברכות לה, א) 'כל הנהנה בלי ברכה מעל', או שמברך ברכה שאינה צריכה ועובר על "לא תשא את שם ה' אלהיך לשוא" (שמות כ, ח, כמו שאמרו חז"ל (ברכות לג, א), ובפרט הלכות שבת החמורה, אם לא ידע הלכותיה בוודאי עלול להיכשל בכמה איסורי דאורייתא (וכמו שכתבתי בהקדמה להלכות שבת). וכחאי גוונא ביו"ד יש כמה הלכות שנחוצות לכל בעל בית לדעת אותן, כגון הלכות מליחה והלכות ריבית והלכות נדה והלכות תולעים וכדומה, ואם לא ילמדם בוודאי עלול להיכשל בהם".

(שם שלם ט"ב פ"ז)

כוונת הברכות

זה לשון ספר חסידים (סי' מז): "כשהוא נוטל ידיו או שמברך על הפירות או על המצוות השגורות בפי כל אדם, יכוין לבו לשם בוראו אשר הפליא חסדו עמו ונתן לו הפירות או הלחם ליהנות מהם, וציווהו על המצוות. ולא יעשה כאדם העושה דבר במנהג ומוציא דברים מפיו בלי הגיון הלב, ועל דבר זה חרה אף ה' בעמו ושלח לנו ביד ישעיה ואמר (כט, יג) 'יען כי ניגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו ריחק ממני'".

(משנ"ב סי' ה סק"א)

שכר הזהיר בברכת המזון

כתב בספר החינוך: "כל הזהיר בברכת המזון, מזונותיו מצויות לו כל ימיו בכבוד. והמדקדק יזהר לברך לכתחילה תוך הספר ולא בעל פה."

כתב בספר חסידים: "מעשה באחד שמת, ונגלה בחלום לאחד מקרוביו, ואמר לו: 'בכל יום דנין אותי על שלא דקדקתי לברך כל הברכות ככוונת הלב'".

(משנ"ב סי' קפה ס"ק א)

התבוננת קודם הברכה

...וכן בברכת המזון יתבונן קודם שמתחיל הברכה, על מה רוצה לברכו. כלל הדברים, לא יאמר הברכות כפי הרגלו בפיו, רק יתבונן על מה הוא מברך לה', ויאמר בזריזות ובשמחה כל ברכה על שזכה לברך לה' אלהי השמים.

(שם עולם ח"ב השמחות)

גודל מעלת ברכת המזון ושכרה

"מקובל אני מרבתי ישמרם אל, שכל הזהיר בברכת המזון מזונותיו מצויין לו בכבוד כל ימיו".

(החינוך מצוה ת"ל)

"כמו שהוא מברך בשמחה בעין טובה כך יתנו לו בשמחה ובעין טובה, וע"כ לא יהיה עצב כלל אלא בשמחה".

(זוהר ויקהל)

אמר ריש לקיש, "אמרת לה' ה' אתה טובתי כל עליך" (תהלים טז, ב), אם אכלת וברכת, כאילו משלך אכלת [אולי דריש תיבות

'כל עליך' מלשון בעליך דהיינו בבעלות שלך]. דבר אחר, "בל עליך", יובלו כל הטובות ויבואו עליך. דבר אחר, מבלה אני כל הטובות בגופך [שיתקיימו הרבה זמן בגופך, פני משה], וגופך אינו בלה. אמר רבי אחא, כשאני מביא טובה בעולם איני מביא בלעדיך. כמה דאמר, (בראשית מא, מד) "ובלעדיך לא ירים את ידו".

(מדרש שוחר טוב תהלים מזמור טו)

"המתפללים או מברכים ברכת המזון בכוונה, זוכים למאה (בא"ד הגירסא פ') מיני ורדין הגדלים סביב נחל גן עדן".

(הרוקח)

"כל הזהיר בברכה"ז אין מלאך של אף ושצף וקצף ונגף שולט בו".

(הרוקח)

"לכן אין פ"א סופית [ף] בברכת המזון, לפי שכל מי שמברך ברכה המזון בכוונה אין שולט בו לא אף ולא קצף".

(באר היטב)

"המברך ברכת המזון בכוונה, אזי אותן הברכות מלין אותו בעת פטירתו, ומכריז לפניו שהוא בירך להקב"ה בכוונה".

(זוהר)

רבנו מרדכי הכהן מתלמידי האר"י ז"ל בספרו "שפתי כהן" פרשת עקב כתב: "שמעתי שכל המברך על כל מה שאוכל, ואינו מכניס לגופו שום דבר בלא ברכה ראשונה ואחרונה, כשמת אין התולעים שולטים בגופו, לפי שהתולעים הם מהקללה, שנאמר (דברים כח, לט) 'כי תאכלנו התולעת', והברכה היא היפך הקללה שנאמר (יחזקאל מד, ל) 'להניח ברכה אל ביתך' הוא הקבר. 'ברכה' גימטריא 'כרז', כשהאדם שבירך כל ימיו מגיע לשמים, מכריזין שלא יגע בו שום נזק, וכן מצינו רמז לזה ואכלת ושבעת וברכת את סופי תיבות ארבע תוי"ן [1600] גימטריא 'ברכת נהנים להציל מדין תולעים' [1602] עם המספר והכולל".

(ש"ך עה"ח)

המברך ללא כוונה - בורא מלאך בעל מום.

(הארי הקדוש)

הזהיר בברכת המזון, מאריך ימיו ושנותיו.

(קול החיים להבי חיים פלא"ג)

"יזהר בברכת המזון יותר מהתפילה, שהתפילה מדרבנן וברכת המזון מדאורייתא".

(טעמי המנהגים עמוד קע"ד הערה ב)

"המדקדק, יזהר לברך ברכת המזון מתוך הספר דוקא, שהכתב מעורר הכוונה".

(ביח סימן קפ"ה)

"המברך מתוך הכתב, סגולה לבנים יראים".

(רבי שלמה מזוויל צוק"ק)

"המברך מתוך הכתב, סגולה לזרע בר קיימא".

(מהרי"ל דיסקין)

"המברך מתוך הכתב, לא תשלוט אש בביתו".

(רבי משה איזנער זצ"ל)

"סגולה להתעשר אם יברך בשמחה ובקול רם, כמ"ש "ברכת ה' היא תעשיר ולא יוסיף עצב עמה", פי' "ברכת ה'" היא ברכת המזון שהיא מדאורייתא דוקא דשאר הברכות הוי מדרבנן, "ולא יוסיף עצב עמה", שתהיה כתיקונה שיברך אותה בשמחה, "היא תעשיר" דווקא.

(נצוצי אורות להחיד"א על זוהר ויקהל)

"מעיד אני על עצמי שנזהרתי מאוד מאוד לחנך בני בברכת הנהנין... גם ברכת המזון, ומחינוך זה היה לי תענוג יותר מכל התענוגים שבעולם".

(יסוד ושורש העבודה בצוואותיו)

"כל המברך ברכת המזון כתיקונו, כאילו קיים כל התורה".

(למדנו עקב)

"השמר לך פן תשכח וגו'" זה הפורק עול מלכות שמים, אוכל בלא תפילה ובלא ברכה".

(פסיקתא זוטרת' פרשת עקב)

"כל מי שמברך בכוונה, יזכה לשמוע ברכת המזון לעתיד לבא מפי דוד המלך ע"ה".

(קב הישר סוף פרק פ"ז)

"אמר רבי יודאי, גדול כח ברכת המזון שמוסיף כח ברכה בפמליא של מעלה, א"ר חנינא גדול כח ברכת המזון שמוסיף ברכה על מעשה ידיו של אדם".

(וזהו חדש רות פ"ז ט"ג)

מעשה באשה אחת שהיתה משכלת בניה, ובאה לפני הגאון רבי יהושע לייב דיסקין זצ"ל, וביקשה את ברכתו, אמר לה, שתקבל על עצמה לברך ברכת המזון מתוך סידור, וכשקיימה זאת זכתה לזרע של קיימא.

(עמוד אש ספר תולדות על המהר"ל דיסקין עמוד קסא)

בספר "ערוך השולחן" כתב, שצריך לברך ברכת המזון בנחת מילה במילה כמונה מרגליות, ובאותו חשק שיושב לאכול, בעת היותו רעב, והמאכל ערב לחכו, כך ממש ישב ויברך בקול ובשמחה.

ומובא בספרים הקדושים: כל הזהיר בברכת המזון, זוכה לאריכות ימים ושנים.

מין הגרא"מ שך זצוק"ל היה מייעץ לכל הבאים אליו, לקבל על עצמם לברך ברכת המזון בכוונה, שזו סגולה נפלאה ובדוקה להנצל מכל מיני צרות ויסורים.

סיפר תלמיד חכם שהגיע יום אחד אל מרן הגרא"מ שך זצוק"ל, וראה שמרן מברך ברכת המזון מתוך הסיודור מילה במילה כמונה מעות, כרבע שעה, וכשסיים, פניו נהרו משמחה. שאלו התלמיד חכם, על מה השמחה? אמר לו מרן, שכאשר מברכים ברכת המזון כהלכתה, ניתן לזכות להצלחה בכל הענינים, לפרנסה ברווח שלא יחסר דבר, ולהפליג באריכות ימים ושנים, וכל טוב.

(אמונה שלמה)

"מברכת המזון אחת כהלכה, אפשר ליהפך לירא שמים".

(האדמו"ר מקאצק זצ"ל)

"אמרתם לכם תאכלו ותשבחו ותברכו את שמי אחר כל מאכל ומשתה ואני אסיר מקרבכם מחלה רעה, שנאמר (שמות כג כה) "ועבדתם את ה' אלהיכם וברך את לחמך" וגו', "ועבדתם" זו קריאת שמע ותפלה של שחרית וערבית, "וברך את לחמך" זו ברכת המזון וברכת הפירות, ואם תעשה כך עליך הכתוב מקיים (שם) "והסרת מחלה מקרבך".

(מדרש אלפא ביתות ק"ז)

הצדיק רבי מנדל מרימינוב זיע"א אומר על הפסוק "וברך את לחמך ואת מימך - והסרת מחלה מקרבך" - כשמברכים ברכת המזון בכוונה ומקיים "וברך את לחמך ואת מימך" - זה סגולה שיתקיים בו "והסרת מחלה מקרבך".

הצדיק בעל ה"מאור ושמש" אומר, כשיהודי מברך ברכת המזון בכוונה, המאכלים שאוכל נהפכים לרפואה, ומרפאים את כל מחלותיו.

"זיש לכוון בזה, לפי שמזונותיו של אדם קשים כקריעת ים סוף, ועל כן ציוה הקב"ה להאכול ושבע לברך עליו, כמ"ש "ואכלת ושבעת וברכת" וגו', שע"י זה הקב"ה משפיע ברכותיו להיות לו בריוח מזונות".

(מהרש"א ניר ס"ז ע"ב)

"כל הזהיר בהם (בברכת המזון והנהגין) הלא זה מופת על אמונתו הטובה ועל זכות לבו, והוא מעיד על עצמו שיש ליהדותו שרש ועיקר והוא חסיד וירא חטא".

(כד הקמח' ברכה)

הפלת החומרא בעניני בין אדם לחבירו

רבינו שליט"א אמר להגר"ד גבאי שליט"א בשיחה שהיתה

מרבינו שליט"א לומר לבן במה להתחזק, או איזה הדרכה ביניהם לאחורונה: שים לב שאין בש"ס חכם בשם "רב רחומי", חוץ מהעובדא הידועה במסכת כתובות (סב ע"ב) ואמר לו רבינו שליט"א, אתה אביו יודע הכל ותאמר לו אתה מה שהוא צריך. ושוב הפציר האברך ברבינו שליט"א לומר משהו לבנו במה חשוב להתחזק. והשיב רבינו יוה"כ, שהוא שיא הרחמים, ועם כל זה תא חזי מה גודל ההקפדה בשמים בענינים שבין אדם לחבירו.

מאורות הכהן
מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי דוב הכהן קוק שליט"א באדיבות הרב יקותיאל אוהב ציון שליט"א

שמירת עיניים

אברך חשוב הגיע לגאון רבי דוב קוק שליט"א עם בנו שהתחיל ללמוד בישיבה קטנה וביקש מרבינו שליט"א לומר לבן במה להתחזק, או איזה הדרכה ביניהם לאחורונה: שים לב שאין בש"ס חכם בשם "רב רחומי", חוץ מהעובדא הידועה במסכת כתובות (סב ע"ב) ואמר לו רבינו שליט"א, אתה אביו יודע הכל ותאמר לו אתה מה שהוא צריך. ושוב הפציר האברך ברבינו שליט"א לומר משהו לבנו במה חשוב להתחזק. והשיב רבינו יוה"כ, שהוא שיא הרחמים, ועם כל זה תא חזי מה גודל ההקפדה בשמים בענינים שבין אדם לחבירו.

זכרון לצדיקים

השבוע: י"ז אב, מאורעות תרפ"ט, הי"ד

יושבי ארץ ישראל והרגו כמה אנשים ונשים ושרפו בתים וספרים וספרי תורה, ובפרט ביושבי חברון יום י"ח הנזכר עשו נקמות במיתות משונות, ושארית הפליטה גלו לירושלים מפחדם שם, וחשבו לאבד את כל יושבי ארץ ישראל ח"ו לולי ה' שהיה לנו שומר ישראל שהפיר עצת גוים וכו'.

ראה כף החיים על או"ח סימן תקפ שם. בי"ח בו כבה נר מערבי וכו'. במגלת תענית נוסחא אחרת י"ז, וכן הוא בבה"ג... ובכלבו חשיב נמי י"ט אב נלכדה עיר ונהרגו יהודים, וכן כתב בשיירי כנסת הגדולה בשם מחזור רומניא. אליה רבה שם. וגם אנחנו נאמר כי בשנת התרפ"ט י"ז אב קמו הישמעאלים על היהודים

"כי ה' אלהיכם הוא אלהי האלהים ואדוני האדונים האל הגדול הגבור והנורא אשר לא ישא פנים ולא יקח שוחד". (דברים י"ז)

מצוות ומעש"ט למד הרבה תורה, אין הקב"ה מוותר לו על עבירות אחרות שעשה מחמת שהוא צדיק או תלמיד חכם גדול ועושה חסדים, ובזה ניכרת גדולתו של הקב"ה - שאינו כבני אדם שמטבעם נוהגים לסדר הטבות לקרוביהם וידידיהם, אלא הקב"ה מעניש כל אחד לפי מעשיו בלא שום שייכות לגדלותו וצדקותו, וגם אם האדם עשה כל ימיו נחת רוח לקב"ה, הקב"ה יענישנו על העבירה הקטנה ביותר.

הנה פסוק זה עוסק בגדולתו של הקב"ה שהוא גדול גיבור ונורא, ועל זה כתוב "שאינו לוקח שוחד" בתורת שבח וגדולה לקב"ה, ויש להבין איזה שבח יש בזה כלפי הקב"ה, והלא זה אינו שבח ומעלה אלא אצל בני אדם ולא אצל הקב"ה. ופירש בזה מרן הגר"י, שהשוחד שבפסוק זה אין הכוונה ל"שוחד ממון" אלא ל"שוחד מצוות", שאם עשה אדם הרבה

”וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֹהִים” (דברים ג, יב).

יש לפרש, דהנה באמת יש מצות שכליים שהשכל מחייב אותם, ואף על פי כן צריך האדם לעשותם בשביל מצות הבורא ית', ועל זה אמרו ישראל "נעשה ונשמע", שאפילו דברים שהשכל מחייבם ג"כ נעשה בשביל ציווי השי"ת, ובלשון זה משתמשין מלאכי השרת שנאמר "ברכו ד' מלאכיו גבורי כח עושי דברו" ואח"כ "לשמוע בקול דברו", דהמלאכים הם בלי לבוש החומר, ולכך המה מבינים המצות, ואעפ"כ אינם עושים רק בשביל צווי השי"ת.

ולזה כתבה התורה "והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה", דהיינו שאפילו הדברים שהשכל מחייב אותם ג"כ תעשו בשביל מצות השי"ת, אז עיי"ז "ושמר ד' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך", ודו"ק. (א"ך פרי תבואה" מאת מוה"ר צבי הירש בן ר' אהרן פרידמאן מליסקא)

”וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן” (דברים ג, יב).

עיי' במדרש 'אין עקב אלא בסוף כעקב הזה שהוא הסוף של אדם', י"ל דהמדרש דריש סמיכות הפרשיות דמסיימות "היום לעשותם" ורז"ל דרשו 'ולא למחר לעשותם'. ויש לפרש ע"ד דתנן 'רבי אליעזר הגדול אומר שוב יום אחד לפני מותך, א"ל תלמידיו וכי [אדם יודע] איזה יום ימות, א"ל כל שכן ישוב היום שמא ימות למחר'. והנה לפי זה צריך אדם שיהיה זריז במצות, כי מי יודע אם עוד יחיה למחר לקיים אותם. וזה הוא דדרשו "ושמרתם את המצות" וכו' 'היום לעשותם', דע"ד זה ישמור המצות ויהיה יקרה וחשובה כאלו רק היום לעשותם ולא למחר לעשותם דלא יהיה עוד באפשרי למחר לכן יזדרז בה ותהיה אהובה לו כל מצוה ומצוה ביומה.

ולזה בא הכתוב ואומר "והיה עקב תשמעון" וכו', ירצה, שתשמעו לעשות כל מצוה כאלו היא עקב וסוף עשיות מצותיו, אזי יאריך ד' ימיכם "ושמרתם ועשיתם" תמיד.

גם י"ל אין עקב אלא סוף ע"ד שאמרו איזהו חכם הלומד מכל אדם, ואפילו מאדם פחות ואל יאמר וכי זה חשוב ללמוד ממנו, רק מקבל האמת ממי שאמרו, וכדאיתא במשנה דמס' ר"ה דאל יאמר האדם וכי פלוני חשוב כבית דין של משה, ולכך לא נתפרשו בתורה שמות של ע' זקנים שעלו עם משה, לומר לך כל שלשה שעמדו בית דין על ישראל הרי הוא כבית דין של משה.

וזה דאמר "והיה עקב אפי' הבית דין יהיה פחותי ושפל בעקב אפילו הכי "תשמעון את המשפטים", ורמז בזה מה שנקיט המשפטים דמשפט הוא דיני ממונות.

והנה באדם צריך לראות לסייעו שגם חבירו יעשה מצות ה' בכל האפשרי לו, ע"ד משל בקנה אתרוג ולולב יראה שיתן גם לחבירו במתנה ע"מ להחזיר עד שגם חבירו יקיים המצות, וכן בברכו השם בממון יראה שיתן גם לחבירו שיענג את השבת כמוהו, וזה הוא דסיים הסדרא הקודמת "ושמרת את המצוה הזאת וכו' לעשותם" כדי שגם חבירו יעשה אותם כמוהו, וצריך האדם לזכור סופו כי מה חפצו בהרבות העושר לו מי יודע מה יעשה בממונו למחר אולי עתה הוא עת סופו, וכמ"ש לעיל, ולזה אמר "והיה עקב" דיזכור אולי הוא סופו, לכן יראה למלאות ממצות כפו.

א"נ י"ל דאל יתבייש מפני המלעיגים עליו במצות השם, ואפילו אם יהיה לו בזיון במצות השם, כגון בבואו למשפט שיצטרך לעמוד אצל הדיין, וכן אפילו להסתכל אסור בפני הבעלי דינים ובל יחשוב האדם כי זה נגד כבודו ולא ירצה לבוא לבית דין, ולזה אמר "והיה עקב" אפילו בדבר שעקב ושפלות יהיה אפילו הכי "תשמעון את המשפטים", ואזי "שמר השם" וכו'.

ואמר "והיה עקב תשמעון" לשון רבים, ואח"כ אמר "ושמר" וכו' לשון יחיד, לרמוז כי אדם אחד יכול להכריע הרבים לכף זכות כמו שאמרו ז"ל לעולם יראה האדם כי העולם מחצה זכאי ומחצה חייב, וכשעושה מצוה אחת מכריע כל העולם כולו לכף זכות, וזה דאמר אח"כ "ושמר" לשון היחיד, כי היחיד מכריע הרבים לכף זכות. (אמרות ה' מאת מו"ה משה אריה ליב ליטש ראזענבוים סג"ל דיין ומו"ץ פרעשבורג)

”וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן” (דברים ג, יב).

הבעל שם טוב היה אומר, כל מצוה שאדם עושה יעשנה כאילו היא המצוה האחרונה שזוכה לעשות בחייו וזהו הסימן של העקב שהוא סוף הגוף ואז יעשנה בדחילו ורחימו כולה לשם שמים. (חיים שא"ט)

”וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמָעוּן אֶת הַמְּשַׁפְּטִים הָאֵלֹהִים וְשָׁמַרְתֶּם וְעָשִׂיתֶם אֹתָם וְשָׁמַר ה' אֱלֹהֵיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וְאֶת הַחֶסֶד אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם” (דברים ג, יב).

רש"י ז"ל פירש: אם המצוות קלות שאדם דש בעקביו תשמעון.

אפשר לבאר, על פי המאמר חז"ל (פס"ז ואתחנן ג, ט) "והיה" לשון שמחה בכל מקום. והנה עבודת השם צריכה להיות בשמחה כדכתיב בפרשת כי תבא (כח, מז) "תחת אשר לא עבדת את השם אלקיך בשמחה". הכוונה בזאת שאפילו מצוות קלות שאדם דש בעקביו צריכים לעשותם בשמחה. עם זאת צריך האדם לדעת שהוא עדיין "בעקב" ולא

וזוהו הרמז "איכה אוכל להורישם", כלומר התורה נותן עצה איכה אוכל להורישם, כלומר על ידי זה תוכל להורישם. "לא תירא מהם", ואז בודאי תוכל להורישם:

(קדושת לוי)

"לֹא תִעְרֹץ מִפְּנֵיהֶם כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ אֵל גָּדוֹל וְנֹרָא"

(דברים ז, כא).

נראה לפרש, הנה כשהאדם דבוק באמונת השם הוא ניצול מכל רע, כמבואר באורך ב"מורה הנבוכים" (ח"ג פרק נא), שאם אדם מישראל מופקר למקרה, סיבת הדבר היא שהוא מובדל מה', אבל מי שאלקיו בקרבו לא יגע בו רע כלל.

זהו שאמרה תורתנו הק', "לא תערוץ מפניהם כי ה' אלקיך בקרבך", מפני שה' בתוך פנימיות לבבך ומחשבתך, ולכן אפילו כשאינן בכחכם לנצח את אויביכם בדרך הטבע אין לכם מה לפחד מהם, אלא עליכם לסמוך על ישועת ה' שהוא "אל גדול ונורא".

וכך אפשר לפרש גם את הפסוק דלהלן (ט, א) "שמע ישראל אתה עובר היום את הירדן", הבן שתוכל לבא "לרשת גוים גדולים ועצומים ממך" וגו', ובמה תבין זאת, "וידעת היום", ע"י שתדע ותתבונן "כי ה' אלקיך הוא העובר לפניך".

(דברי אמונה, טוב הפנינים)

"וְלֹא תִבֵּיא תוֹעֵבָה אֵל בֵּיתְךָ"

(דברים ז, כו)

אל תכניס בעל גאווה לביתך, שהרי בפירוש נאמר "תועבת ה' כל גבה לב".

(קדושת לוי)

"כָּל הַמִּצְוָה אֲשֶׁר אֲנִי מִצְוֶה הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תִּחְיוּ וְרִבִיתֶם וּבָאתֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת הָאָרֶץ וכו'"

(דברים ה, א).

הכלל הוא, אפילו אם האדם אינו יכול לקיים כל המצוות, דהיינו מצוות התלוים בארץ ומצפה לקיים המצוות, ועל ידי זה שמצפה זוכה לקיים.

וזוהו הרמז, "כל המצווה אשר אנכי מצוה היום תשמרון לעשות", כלומר תצפה לעשות המצוות התלוים בארץ, ועל ידי זה יזכה לקיים. ולשון "תשמרון" מלשון

(בראשית לז, יא) "ואבי שמר את הדבר", לשון 'מצפה', ועל ידי זה "ובאתם וירשתם את הארץ", תזכו לבוא לארץ לקיים המצוות.

(קדושת לוי)

"וְזָכַרְתָּ אֶת כָּל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הוֹלִיכְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ זֶה אַרְבָּעִים שָׁנָה בַּמִּדְבָּר לְמַעַן עֲנִתְךָ לְנַפְתְּךָ לְדַעַת אֶת אֲשֶׁר בְּלִבְךָ"

התשמור (מצוותו) מצותיו אם לא. ויענה וירעבך ויאכלך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אכתיד למען הודיעך פי לא על הלחם לבדו יתיה האדם פי על כל מוצא פי ה'

(קדושת לוי)

יכנס לגאות ח"ו על שהוא מדקדק אפילו במצוות קלות. ויהיה תמיד בהכנעה ובידיעה ברורה שלא בכוחו הוא עושה אלא בכוח עזרתו יתברך שמו ואז יקוים בו הכתוב להלן (יג) "ואהבך וברכך" וכפירוש הרמב"ן ז"ל כאשר תעשה המשפטים לאהבת השם גם הוא יאהב אותך.

(הגגי אבני ר"מ)

"וְיִשְׁמַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית"

(דברים ז, יב).

דע דיש באדם רמ"ח אברים ושס"ה גידין כמנין תרי"ג מצות, וכולם כלים ונרקבים חוץ מעצם אחד דנקרא לזו שבשדרה, וממנה הקב"ה מחיה לעתיד לבוא, משא"כ בצדיקים שאין עצמותיהם נרקבים נשארו קיימים אפי' אינך תרי"ב עצמות וגידין, וזה אמר "ושמר השם לך את הברית" דייק כמנין ברית, כנ"ל.

(אמרות ה' מאת מו"ה משה אריה ליב ליטש ראזענבוים סג"ל דיין ומו"ק פרעשבורג)

"וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן"

(דברים ז, יב).

"והיה" לשון שמחה, ע"י השמחה "תשמעון את כל המשפטים האלה", שמצוות אין להן שמירה אלא בשמחה.

(לב שמח)

"וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן"

(דברים ז, יב).

"עקב" לשון סוף, הלא בסופו של דבר "תשמעון" תהיו מוכרחים לשמוע, א"כ מוטב כי תשמעו לאלתר.

(הרה"ק מפשיסחא)

"וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה וְיִשְׁמְרֶתֶם וְעִשִּׂיתֶם אִתָּם וְיִשְׁמַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְךָ אֶת הַבְּרִית וכו'"

(דברים ז, יב).

(דברים ז, יב).

פתח בלשון רבים "ושמרתם ועשיתם" ומסיים בלשון יחיד "ושמר השם אלוך לך", אלא לומר לך שעיקר עשיית המצווה "ברוב עם הדרת מלך" אבל ביחס לשכר כל אחד נוטל שכרו לבדו כפי כוונתו כי אין לכולם כוונה אחת. (מפרשים, עיין אוצר החיים וש"ד על התורה)

"כִּי תֹאמַר בְּלִבְּךָ רַבִּים הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִמֶּנִּי אֵיכָּה אוֹכֵל לְהוֹרִישָׁם, לֹא תִירָא מֵהֶם".

(דברים י, יח-יט).

ועיין ברש"י שמדקדק על לשון 'כי'.

ונראה באמת, כי הכלל הוא אם יבוא לאדם איזה מניעה חס ושלום לעבודת הבורא ברוך הוא, העיקר שלא יעלה שום מורא ופחד על ראשו, ואז בודאי בעזרת הבורא ברוך הוא לא יזיק לו.

וזוהו הרמז בפסוק "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני", רשאי אתה לומר כן, רק התורה נותן עצה.

צדיקים ימין ה' עושה חיל", שלא רק כשרואים ניסים חוץ מדרך הטבע, ונראה לעין כי יד ה' עשתה זאת, אלא גם אם "ימין השם רוממה" מהם ואינו נראה שיד ה' עשתה זאת, בכל זאת אומרים בקול רנה וישועה "ימין השם עושה חיל", ולא לנו הגבורה לעשות חיל.

וזוהי מצות ברכת המזון, שנודה לה' שהצליח מעשה ידינו ונתן לנו כח לעשות חיל והשפיע לנו את ברכתו.

(כתב 1910)

"פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון" (ברכת המזון)

שמעתי ביאור נפלא מהגר"א פאדואה שליט"א גאב"ד בק"ק לונדון, בשם חו"י הגה"צ רבי שלמה סובל זצ"ל, בביאור הכתוב "פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון", מהו ומשביע לכל חי רצון, באיזה רצון מדובר, וביאר הגאון הנ"ל, דאדם יכול להיות עשיר ומושפע במאכלים ולא יוכל לאכול אם אין לו תיאבון ורצון לאכול, וישנם הרבה חולים בעבור זה מתינוקות ועד זקנים, וזה גופא נותן השבח להשי"ת, שהוא נותן לאדם תיאבון ורצון לאכול, וכלשונו "עיר גיט אפטט", וזהו "ומשביע לכל חי רצון" שהקב"ה נותן לאדם גם רצון ותיאבון לאכול, וזהו שמודים להקב"ה בבהמ"ז פותח וגו' (לנוסח ספרד) שמודים להקב"ה גם על התיאבון שנתן לנו לאכול. והדברים מתוקים מדבש ונופת צופים.

(ויבינו במקרא)

"ויהי אם שכח תשכח את ה' אלהיך" (דברים ח, ט).

"והיה" לשון שמחה, אם שכח תשכח את השמחה – אז תשכח את ה' אלקיך, שעצבות גוררת שכחת הבורא יתברך.

(אדמו"ר מרוזין)

"שמע ישראל אתה עבר היום את הירדן" (דברים ט, א).

ובמדרש (פר' ג), מה ראה לומר להן כאן שמע ישראל וכו'. כך קידש הקב"ה את ישראל בנעשה ונשמע, אבדו את נעשה שעשו את העגל, אמר להן משה אבדתן נעשה שמרו נשמע. ענין נעשה הוא להיות נמשך אחר רצון השי"ת אף בלי הוראת השכל, ואבדו את זה במעשה העגל מחמת שהשטן החשיך את עיניהם ובאו לכלל טעות באשר לא היה משה עמהם, ואם היו עומדים במעלתם להיות נמשך אחר רצון השי"ת אף בלי הוראת השכל, לא היה מקום לאותו מעשה.

(ש"מ פסח אבני נור – תורה מונעים ליקושים)

"ויהי אם שכח תשכח את ה' אלהיך והלכת אחרי אלהים אחרים ועבדתם והשתחית להם העדתי ככם היום פי אבד תאבדו" (דברים ח, ט).

יחיה האדם. שמלתך לא בלתה מעליך ורגלך לא בצקה זה ארבעים שנה: וידעת עם לבבך פי פאשר ייפר איש את בנו ה' אלהיך מיפרך" (ת, ב-ה).

והנה הא דכתיב "וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר" וגו', קאי על הענוי שהיה במדבר. וצריך ביאור דהו"ל להסמיכו לקראי הקודמים המדברים מהענוי, ולא לקרא ד"שמלתך לא בלתה" וגו', שזה היה חסד ה' במדבר ולא ענוי.

ואפשר דבאב המייסר את בנו, אף שלמראית עין נראה לבנו שאינו אוהבו, מ"מ ע"י שכשצריך הבן איזה דבר לבריאותו וכיו"ב, עושה לו אביו כל מה שביכלתו להטיבו, מזה רואה שאין יסוריו שמייסרו מחמת שנאה, אלא מחמת אהבה בלבד. וה"נ ע"י מה שייסר הקב"ה את ישראל במדבר לחוד, עדיין אין נודע שכאשר ייסר איש את בנו ה' אלקיך מיסרך (כלומר מאהבה), אלא רק ע"י שבמדבר גופא הטיב עמהם ש"שמלתך לא בלתה" וגו', נודע שגם מה שיסרך ויענך וירעיבך כל זה מאהבת ה' אותנו כאהבת האב לבנו שמיסרהו ומטיב עמו. ולכן כתי' הך קרא ד"כאשר ייסר איש בנו" וגו' אחרי קרא ד"שמלתך לא בלתה" וגו'.

(אמרות משה)

"וידעת עם לבבך פי פאשר ייפר איש את בנו ה' אלהיך מיפרך" (דברים ח, ט).

שמעתי משל נפלא על יסורי הצדקים בעולם הזה, שנראה כביכול שה' מתרחק מהם ח"ו, אבל הרוצה להרגיל את בנו לילך, מעמידו על רגליו ומתרחק ממנו, וכשהילד מתקרב אליו, מוסיף האב להתרחק ממנו, וככל שהאב מתרחק מן הילד, גובר בילד הרצון להתקרב, וגובר בו החשק והבטחון העצמי. הנמשל, ככל שהקב"ה מתרחק מן הצדיק, כך הצדיק מפשפש יותר במעשיו, וזוכה להתקרב ולהידבק בו יתברך.

(פניני שבח)

"ואכלת ושבעת וברכת" (דברים ט, י).

מהברכה עצמה שתברך את ה' תשבע. (אדמו"ר ר"ש מקרלין)

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך על הארץ הטובה אשר נתן לך" (דברים ט, י).

נראה לפרש שמצוות המזון ניתנה להזכיר לאדם שלא יאמר "כחי ועוצם ידי עשו לי את החיל הזה" כמו שנאמר (לעיל ח) "פן תאכל ושבעת ושכחת את השם אלקיך וגו' וזכרת כי אלקיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל", וכדי להזכיר זאת לאדם חייבתו התורה לברך את ה' על מה שנתן לו. וזוהי מדת הצדיקים, תמיד "קול רנה וישועה באהלי

חזקות ביסודות האמונה כגון מציאות בורא, תכלית בריאת העולם, שכר ועונש וכו', ואם רק יהיו כל אלו אצלו בהכרה ברורה אזי מוכרח הוא כבר לעלות מטיט היוון שלו וממילא לקנות את כל המעלות העליונות שהאדם מצווה עליהן.

ולכאורה צריך להיות כן, דמכיון שהוא יודע את חובתו בעולמו מיד ילך ויעשהו.

אבל לפי מה שאנו רואים מעשים בכל יום אין זה מספיק כלל. דאף אם יהיו לאדם כל הידיעות הנחוצות עדיין רחוק הוא מתכליתו ועודנו עומד בסכנה ליפול בפח. והסיבה לזה הוא אוטם הלב, כי הלב אינו מרגיש כלום מכל מה שהשכל משיג, וזה מה שנקרא ערלת הלב, שאין הלב מתפעל מכל הדברים השכליים המעוררים את האדם לעבודת הבורא יתב'. וכל זמן שאין האדם מסיר את אטימת הלב לא יועיל לו כלום להעלותו למדרגות גבוהות וכמ"ש "סור מרע ועשה טוב" (תהילים לד) שצריך לעקור הרע שבקרב לבו ואז יהיה מקום לטוב לשכון בו.

וזהו מה שמלמדים אותנו הפסוקים הנ"ל "הן לה" אלקיך השמים ושמי השמים", ואם האדם מכיר זאת הלא קל להבין שמה שברא הכל אינו אלא לטוב לנו, כי מה תועלת להשי"ת בנו "ואם תצדק מה תתן לו וכו'", "א"כ אין ספק שכדאי לו לאדם עסק זה להיות ולהקרא עבד לה'. ומ"מ אומר לנו הקב"ה "ומלתם את ערלת לבבכם", כי בלא זה לא נצליח להבין הדברים הכי פשוטים ונשאר ריקים ודלים.

וכן אנו מתפללים בשבתות וימים טובים "קדשנו במצותיך ותן חלקנו כתורתך" וכו' ורק אחרי כל זה אנו מבקשים "וטהר לבנו לעבדך באמת" ויתכן שטהרת הלב היינו הסרת ערלתו כדי ליתן מקום שתחול בו קדושת התורה והמצוות. ובאמת גם בנוסח התפלות של ראש השנה ויום הכיפורים מוצאים אנו סדר זה. מתחילים בתפלה "ובכן תן פחדך וכו' ואימתך וכו' ובכן צדיקים יראו וישמחו וכו' ובכן תן כבוד וכו'", ואחר כל זה דומה כאלו נגמר הכל. אבל אנו מוסיפים לבקש "וכל הרשעה כולה כעשן תכלה כי תעביר וכו'", כי בלא זה לא יתכן שיתקיימו כל הדברים הטובים כל עוד שהרע שוכן בעולם.

היוצא מדברינו כי אין תקוה לאדם להגיע אל השלמות בלי לעקור את הרע ושרשו מקרב לבו. וכמו שאנו רואים בראש השנה כאשר האדם עומד ומתפלל ביום הדין והוא נרגש מעט והכל מתברר לו אז בתכלית הפשטות שהכל אמת שהבורא ית' צופה ומביט וכו' ונדמה לו שהוא כבר יכול לעלות למעלה למדרגות גבוהות ביראת ה'. ולבסוף אחר כן רואה שנשאר במצבו כמקודם ועדיין הוא בכסלו ושטותו ואינו מבין מה חסר לו ולמה לא הפך לצדיק. והישוב לזה כי כל

"וזהיה" לשון שמחה, שלא זו בלבד שתשכח אלא עוד תשמח ששכחת, אזי העדותי בכס היום כי אבוד תאבדון.

(אדמו"ר מלובלין)

"כָּל הַמְצוּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצוּחַ הַיּוֹם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת לְמַעַן תַּחְיוּן וְרַבְתֶּם וּבָאתֶם אֶת הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לְאַבְרָהָם" (דברים ח, א).

וברש"י: "כל המצוה כפשוטו, ומדרש אגדה אם התחלת במצוה גמור אותה שאינה נקראת המצוה אלא ע"ש הגומרה", ע"כ. וע"י בשפתי חכמים דריש 'כל' מלשון ויכל אי נמי מלשון כלה, ע"ש. ואין צורך, דבכתוב מתפרש כפשוטו דקאי אסיפיה דקרא "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות", ודריש הכי, כל המצוה היום תשמרון לעשות, והיינו שיש לעשות כל המצוה "היום", וזהו משום שמאחר שהתחלת עליך לגומרה ולא להשאירה, שמא יתעכב הדבר ולא יספיקו לגומרו. משא"כ לפי קמא דכל המצוה היינו כל המצוות, אזי דריש הכי "כל המצוה אשר אנכי מצוך היום - תשמרון לעשות", וזה גופא החילוק בין הפי' קמא למדרש אגדה.

(ויבינו במקרא)

"הן לה' אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ רַק בְּאַבְרָהָם חֶשֶׁק ה' לְאַהֲבָה אוֹתָם וַיִּבְחַר בְּאַרְבֶּם אֲחֵרֵיהֶם בְּכֶם מִכָּל הָעַמִּים כִּי הָיָה הַיּוֹם" (דברים י, יד-טו).

וחשבתי לפרש במה שראיתי בספר "כנף רננים" לפרש מה שתקנו חכמים לומר בתפלת מעריב "אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת" כאשר הקב"ה ברא את עולמו בשביל ישראל שנקראו ראשית, וממילא הוא אוהב את העולם בשביל אהבה שהוא אוהב את עמו (וזה הכוונה, אהבת עולם מה שהוא אוהב העולם, הוא מצד בית ישראל עמך אהבת), ומעתה נביטה אל צור חוצבנו ומי המה מוסדי בית ישראל הלא המה האבות אשר עליהם נאמר "אברהם אוהבי", וזהו אמר הכתוב "הן להשם אלקיך השמים ושמי השמים" וגו' רק באבותיך חשק ה' לאהבה אותם, היינו מה שקב"ה אוהב אותם את השמים ושמי השמים והארץ היא רק בעבור האבות אשר חשק ואשר בזרעיהם בחר, ממילא עליכם החיוב הגדול הנורא לאהבה את השם אלקים אשר בשבילכם ברא את העולם ומלואה.

(חזון ישעיהו)

"הן לה' אֱלֹהֶיךָ הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַיִם הַשָּׁמַיִם הָאָרֶץ וְכָל אֲשֶׁר בָּהּ וגו' וּמִלְתֶּם אֶת עֵרְלַת לִבְבְּכֶם וְעֵרְפְּכֶם לֹא תִקְשׂוּ עוֹד" (דברים י, יד-טו).

המשך הפסוקים מגלה לנו סוד גדול. יש שאדם חושב שעיקר העבודה הוא לרכוש לעצמו ידיעות

"וְאַבְרָהָם מְהֵרָה" (דברים י"א, ז).

תאבדו את המהירות הפזיזות והמהומה, תכוונו את מעשיכם במתינות ביישוב הדעת ובשלוות הנפש. (בעש"ט הקדוש)

"וְיִשְׁמְתֶם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם" וגו' (דברים י"א, ח).

וברש"י, אף לאחר שתגלו היו מצויינים במצוות, הניחו תפילין, עשו מזוזות, כדי שלא יהיו לכם חדשים כשתחזרו.

וכבר תמהו הראשונים (עיין ברמב"ן) מדוע הוצרך הכתוב לצוות עליהם להניח תפילין ולעשות מזוזה בחוץ לארץ מהטעם שלא ישתכחו מהם בגלותם, והלא תפילין ומזוזה הם מחובת הגוף הנוהג בין בארץ ובין מחוצה לה. (קידושין לו:)

וכתבו בספרים בשם הגאון מוילנא, שטעות סופר נשתרבה בדברי רש"י, והנוסחא האמיתית בדבריו היה ה"ת ע"מ, והיינו הרימו תרומה עשרו מעשרות, שהם מצוות מחובת הארץ שאינם נוהגות מעיקר הדין בחו"ל, אלא שהמעתיק טעה בפענוח הראשי תיבות, וסבר שהם ראשי תיבות 'הניחו תפילין עשו מזוזות'.

אך גם לפי דבריו עדיין קשה קצת למה מרמו הכתוב בפרשה זו דייקא להפריש תרומות ומעשרות בחו"ל, ומהי שייכותם לעניין הפרשה, ודו"ק. (אמרי שפר - בוסטון)

"לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם כּוֹ כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ" (דברים י"א, כא).

דהיינו כאשר משפיעים להארץ כנאמר (ישעיה נה, י) "כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים כו' כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה", כן תהיו גם אתם בבחינה זו להשפיע להכל. וזהו "למען ירבו ימכם כימי השמים על הארץ", להשפיע לכל.

(קדושת לוי)

עוד ונשאר אצלו הרע אז לבו עדיין אטום מלהבין ואין כל מחשבותיו והרהורי התשובה שלו פועלים בו שום רושם כלל. ולפיכך עיקר העבודה היא ה"סור מרע" ואז יצליח ב"ועשה טוב". (יד יחזקאל)

"וּמַלְתֶּם אֶת עַרְלַת לְבַבְכֶם וְעַרְפְּכֶם לֹא תִקְשׁוּ עוֹד" (דברים

י, טז).

בזמן שתקיימו "ומלתם את ערלת לבבכם", לא תקשו עוד - לא תהא לכם שום קושיא על הנהגתו של השי"ת.

(דגל מחנה אפרים)

"אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ תִירָא" (דברים י, כ).

את - לרבות תלמידי חכמים, שגם תלמידי חכמים צריכים לירא את ה'.

(אדמו"ר ר' אהרן מקרלין)

"וְהָיָה אִם שָׁמַעַתְּ שְׁמֵעוּ אֶל מִצְוֹתַי" (דברים י"א, יג).

בוהיה אם שמוע מקבל עול מצות (ברכות יד, ב). **ולכאורה** הא בקבלת מלכות שמים איכא ממילא גם קבלת מצות בהכרח.

אבל הוא משום שרצון השי"ת שיקבל גם העול מצות ביחוד, היינו שיעשה את המצות מצד רצונו בעצם גם לעשיית המצוות, לא רק משום שהוא מוכרח לקיימם מצד הכרח, אלא שעושה אותם מאהבה ומשמחה. (דרש משה)

"הִשְׁמְרוּ לָכֶם" (דברים י"א, טז).

עיקר השמירה צריך בעניני "לכם" בין אדם לחבירו.

(נפלאות חדשים)

אורחות יושר תלמד עמו...

כתוב בספר "סגולות רבותינו" (אות בנימין ת"ח הערה כ"ח) וז"ל: "ובעת ביקורי בסוכת מו"ר הגר"ח שליט"א (חול המועד תשע"ג, וכן בפעם אחרת) באו אב ובנו לפני הגר"ח, ובנוכחותי ביקש האב ברכה על בנו שיהיה ת"ח, השיבו הגר"ח כשהוא מצביע על הילד: "תלמד עמו. כמה שתלמד עמו, כך יהיה ת"ח..." [ונעשה הגר"ח כאומר, מברכות אין צומחים ת"ח, זולת מלימוד תורה בהתמדה]."

העלון הזה יוצא לאור לעילוי נשמת מיטבאל יפה בת שפרה כהן - שור זצלה"ה